

УДК 911.3

DOI 10.32999/ksu2413-7391/2019-10-24

Добровольська Н.В.,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу
*Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

Кандиба Ю.І.,
кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ПРОСТОРОВО-ЧАСОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано особливості розвитку туризму в Україні за період з 2013 по 2018 рр. Встановлено чинники, що впливають на стан туристичної галузі в Україні. Дано характеристику в'їзних і виїзних туристичних потоків в Україні, показано їх динаміку. Досліджено зміни у структурі туристичних потоків за метою поїздки та видами туризму. Визначено особливості географічної структури вибуттів та прибуттів туристів в Україні та її зміни за останні роки. У регіональному розрізі проаналізовано функціонування суб'єктів туристичної діяльності України, серед яких – туроператори, турагенти і суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність. Виявлено регіональні відмінності в результатах їх діяльності – кількості обслугованих туристів та доходів від надання туристичних послуг. Охарактеризовано особливості туристичного бізнесу в регіонах України, визначено регіони-лідери за кількістю суб'єктів туристичної діяльності та ефективністю їх діяльності.

Ключові слова: туристична галузь України, туристичні потоки, суб'єкти туристичної діяльності, види туризму, в'їзний і виїзний туризм, регіональні відмінності, регіони України.

Dobrovolska N.V., Kandyba Yu.I. SPATIO-TEMPORAL FEATURES OF THE TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

The article analyzes peculiarities of the tourism development in Ukraine for the period from 2013 to 2018. The factors influencing the state of tourism in Ukraine were established. It's annexation of the Crimea by the Russian Federation in 2014, the military-political conflict in eastern Ukraine, economic crisis with a peak in 2015. Characteristics of inbound and outbound tourist flows in Ukraine has been given, their dynamics were shown, which is unstable depending on the socio-political and socio-economic situation in Ukraine. Changes in the structure of tourist flows for the purpose of trips and types of tourism have been researched, and it has been determined that the largest share is travel for recreation purposes.

The geographic structure of the departures and arrivals of tourists in Ukraine has been analyzed, its changes in recent years have been determined. It was established that about 80% of departures and arrivals are coming to neighboring countries, but the share of countries of "distant" foreign countries is increasing in the structure of inbound and outbound flows. Functioning of the tourism activity subjects of Ukraine was analyzed in the regional context. The subjects are, tour operators, travel agents and subjects carrying out excursion activities. Regional differences in the results of their activities were identified: this is the number of serviced tourists and revenues from the tourist services provision. Leadership of the metropolitan region in terms of the indicators of the functioning of the tourism activity subjects was determined. Features of tourism business in other regions of Ukraine have been characterized, the regions-leaders were determined by the number of subjects of tourism activity and the efficiency of their activity.

It was established that the highest concentration of tourism activity (the number of subjects of the tourists activity, the number of tourists serviced, revenues from tourist services, the largest volumes of revenues from tax payments by subjects of the tourists activity) is characterised for regions with significant tourist and recreational resources and powerful economic potential – Lviv, Odessa, Kharkiv, Dnipropetrovsk, Kherson, Kyiv, Ivano-Frankivsk, Chernivtsi regions.

Key words: tourism industry of Ukraine, tourist flows, tourism activity subjects, types of tourism, inbound and outbound tourism, regional differences, regions of Ukraine.

Постановка проблеми. Україна з 2014 р. переживає складний період розвитку, пов'язаний із цивілізаційними змінами у суспільстві: орієнтація на європейські цінності і відповідна зміна геостратегічного вектора – переорієнтація на співпрацю з Європейським Союзом у політичній, економічній, культурній та інших сферах діяльності. Такий кардинальний геостратегічний поворот зумовив, з одного боку, певний розкол у суспільстві, яке поляризувалося в контексті різного бачення ключових етнокультурних проблем – мови, релігії, історії, а також подальших перспектив розвитку держави в тих чи інших геополітичних координатах. З іншого боку, агресія з боку Російської Федерації, спрямована на утримання геополітичного контролю над Україною, значною мірою сприяла консолідації українського суспільства, піднесенню національної свідомості та посиленню патріотичних рухів.

У цьому контексті з 2014 р. Україна стає все більш відкритою і цікавою для світового співтовариства. Її туристичні об'єкти набувають популярності як серед українців, так і серед іноземців. Запровадження безвізового режиму як для іноземних громадян, що прибувають до України, так і для українців, що виїжджають до країн ЄС та деяких інших держав, сприяє, зокрема, й активізації туристичної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематиці розвитку туризму в Україні присвячена велика кількість наукових досліджень, виконаних, з огляду на міждисциплінарний характер проблеми, представниками різних наукових дисциплін – фахівцями в галузях географії, економіки, управління, історії, права тощо.

Високої актуальності набувають публікації, у яких розкриваються особливості функціонування туризму в умовах політико-економічної нестабільності в Україні (Мігущенко, 2016). Автором охарактеризовано тенденції розвитку туристичної галузі в Україні у 2014–2016 рр. порівняно з попередніми докризовими роками після анексії Криму Російською Федерацією та початку антитерористичної операції на сході України.

Низка досліджень спрямовані на вивчення туристичних ринків (Беспала, 2017), (Погуда, & Розметова, 2018), (Фаринюк, & Наумова, 2017). У дослідженні туристичного ринку України (Беспала, 2017) визначено стан туристичної галузі України, проаналізовано динаміку туристичних потоків України за

2013–2016 роки та обсяги доходів від туризму, представлено провідні країни, з якими Україна має найбільш інтенсивні зв'язки у сфері туризму. Проте не досить ґрунтовно проаналізовано туристичний потенціал України, зокрема не розкрито його регіональні особливості.

Оцінка туристичних ринків (Погуда, & Розметова, 2018) виявила тенденцію зростання ролі туризму як на локальних, так і на міжнародному рівнях. Таку тенденцію виявлено і в Україні на основі аналізу туристичних потоків та діагностики основних показників функціонування суб'єктів туристичної діяльності. У регіональному розрізі проведено розподіл кількості суб'єктів туристичної діяльності, який показав нерівномірність їх розміщення. На основі проведеного аналізу складено прогнози щодо доходів від надання туристичних послуг в Україні за трьома сценаріями розвитку: песимістичним, реалістичним та оптимістичним.

Під час аналізу ринку туристичних послуг України (Фаринюк, & Наумова, 2017) за допомогою статистичних методів показано динаміку основних показників діяльності туристичної галузі в період 2014–2017 рр., яка засвідчує нерівномірний розвиток туризму.

Набули актуальності й дослідження розвитку міжнародного туризму в Україні. Загальні тенденції розвитку міжнародного туризму, роль та місце України на міжнародному туристичному ринку розкриті в геополітичному аспекті (Парфіненко, 2015), зокрема висвітлено політичну роль міжнародного туризму, показано динаміку та просторову структуру туристичних потоків в Україні як чинників геополітичного впливу.

Економістами створено економетричні моделі для прогнозування туристичних потоків в Україні (Білоцерківський, 2018), згідно з якими прогнозується збільшення від'ємного сальдо туристичних потоків.

Про зростання актуальності наукових досліджень сфери туризму свідчить і видане Кабінетом Міністрів України Розпорядження «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» (2017), реалізація якої дасть змогу: підвищити конкурентоспроможність національного та регіональних туристичних продуктів; підвищити якість життя населення шляхом забезпечення економічного зростання, екологічної безпеки, консолідації суспільства, надання доступу до

послуг у сфері туризму та курортів; створити нові робочі місця, розширити можливості населення щодо працевлаштування та самозанятості; створити сучасну туристичну інформаційну інфраструктуру, а також забезпечити поширення інформації про туристичні ресурси України у світовому інформаційному просторі (Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, 2017).

Постановка завдання. Україна загалом має значний туристичний потенціал, який, однак, не повною мірою і не завжди раціонально використовується. *Метою даного дослідження є виявлення просторово-часових особливостей розвитку туризму в Україні в контексті суспільно-політичних та соціально-економічних процесів останніх років.*

Виклад основного матеріалу дослідження. За період з 2013 по 2018 рр. у розвитку туристичної галузі України відбулися суттєві зміни обсягів туристичних потоків, їх структури за видами туризму та країнами вибуття і прибуття тощо. У 2013 р. виїзний туристичний потік з України становив 23,76 млн. осіб (Беспала, 2017, с. 11), у 2014 р. він несуттєво зменшився до 22,43 млн. осіб, і поступово зростав до 27,8 млн. осіб у 2018 р. (Інформація щодо відвідування України іноземцями та виїзду громадян України за кордон (2015-2018 роки), 2018).

Проте в'їзний потік туристів має зовсім іншу динаміку. Станом на 2013 р. кількість громадян, які відвідали Україну, складала 24,67 млн. осіб (Беспала, 2017, с. 11), у 2014 та 2015 рр. їх кількість зменшилась удвічі (близько 12,5 млн.) і зросла до понад 14 млн. осіб у 2017 і 2018 рр. (Інформація щодо відвідування України іноземцями та виїзду громадян України за кордон (2015–2018 роки), 2018). Така ситуація пояснюється складною воєнно-політичною обстановкою в Україні у 2014–2015 рр., пов'язаною з найбільш інтенсивною фазою збройного конфлікту на Донбасі, та його відносною стабілізацією у 2017–2018 рр. Таким чином, попит на туристичні послуги має високу залежність не лише від туристичної привабливості тієї чи іншої місцевості, рівня розвитку її туристичної інфраструктури, а й від рівня безпеки. Саме цей чинник є одним із найбільш визначальних у спрямуванні туристичних потоків та їх обсягів.

На ринку туристичних послуг України представлені суб'єкти туристичної діяльності – юридичні особи та фізичні особи-підприємці. У 2017 р. в Україні діяло 1743 суб'єкти

туристичної діяльності – юридичні особи, і 1726 суб'єктів туристичної діяльності – фізичних осіб. У структурі мережі за типами суб'єктів туристичної діяльності найбільш чисельною категорією є туристичні агенти, частка яких перевищує 80% від загальної кількості суб'єктів (Погуда, & Розметова, 2018). Туроператори (498 туристичних фірм) становили понад 14%, а 169 суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність – менше 5% усіх суб'єктів туристичної діяльності.

За юридичним статусом усі туроператори, 42% турагентів і 43% суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність, є юридичними особами. Із загальної чисельності туристів, обслугованих у 2017 р., на частку суб'єктів туристичної діяльності – юридичних осіб припадає понад 85% (понад 2,4 млн. туристів) і 97% доходів від надання туристичних послуг (18,5 млрд. грн.) (Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник, 2018).

Протягом 2011–2017 рр. спостерігалась нестійка динаміка кількості туристів, обслугованих в Україні суб'єктами туристичної діяльності. З 2011 р. по 2013 р. кількість туристів стрімко збільшилась з 1,84 млн. до 3,45 млн. осіб, або на 88%. Це зростання було забезпечене переважно за рахунок подорожуючих українців за кордоном, кількість яких за вказаний період зросла більш ніж удвічі – з 1,23 млн. до 2,52 млн. осіб, та за рахунок іноземних туристів, кількість яких у 2012 р. була найбільшою за досліджуваний період (понад 270 тис. осіб, що у 2,4 рази перевищує показник 2011 р.), що було пов'язано з проведенням чемпіонату Європи з футболу «Євро-2012» (рис. 1).

З 2014 р. кількість туристів, які скористалися послугами туроператорів чи турагентів, різко скоротилася, досягши найменшого показника 2,02 млн. осіб у 2015 р., що зумовлено падінням попиту на вітчизняний туристичний продукт, викликаним як різким погіршенням соціально-економічної ситуації в Україні, так і зниженням рівня безпеки внаслідок активізації бойових дій на сході країни.

З 2016 р. динаміка туристичних потоків знову стає позитивною, що стосується як подорожуючих українців у межах України і за кордоном, так і іноземних туристів в Україні. Найнижча туристична активність вітчизняних туристів у межах України характерна для 2014 р., коли туроператорами і турагентами було обслуговано 322 тис. туристів, що

у 2,2 рази менше, ніж у 2013 р. і в 1,5 рази менше, ніж у 2017 р. Найменша кількість українських туристів, подорожуючих за кордоном, спостерігалась у 2015 р. – 1,65 млн. осіб, що в 1,5 рази менше показника 2013 р. і в 1,4 рази менше показника 2017 р. У наступні два роки кількість подорожуючих за кордоном туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності в Україні, зростала і перевищила 2,28 млн. у 2017 р. Така динаміка зумовлена підвищенням інтересу українців до туристичних об'єктів зарубіжних країн, що за умов введення безвізового режиму з країнами ЄС та низкою інших країн сприяло активізації виїзного туристичного потоку з України.

Одним з індикаторів сприятливості «туристичного клімату» у країні є динаміка в'їзних туристичних потоків. Кількість іноземних туристів, обслугованих українськими суб'єктами туристичної діяльності, у 2015 р. зменшилася до 15 тис. осіб, або в 15 раз порівняно з 2013 р. Протягом 2016 і 2017 рр. їх кількість зросла до 35 тис. і 39 тис. відповідно. Тобто іноземні туристи найбільш «чутливі» до фактора безпеки, який в українських реаліях є чи не найголовнішим чинником туристичної привабливості території для туристів із-за кордону.

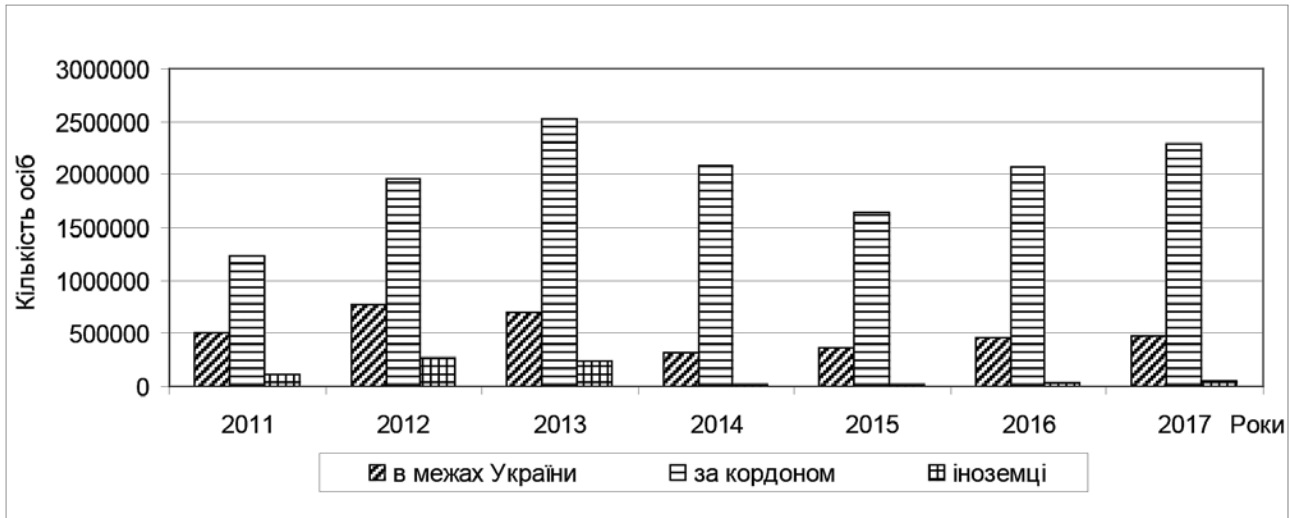
За останні 5 років змінилася і структура туристів, обслугованих туроператорами та турагентами в Україні, за метою поїздки та видами туризму (рис. 2).

За досліджуваний період 2013–2017 рр. зменшилися туристичні потоки практично за

всіма видами туризму в Україні. Найбільший спад переживає спортивний та спеціалізований туризм. Кількість туристів, подорожуючих зі спортивною метою, скоротилась у 2015 р. порівняно з 2013 р. майже у 18 раз, склавши всього 2,9 тис. осіб. Показник несуттєво зріс у 2016 р. і зменшився у 2017 р. практично до показника 2015 р. Потоки спеціалізованого туризму зменшилися з 10,5 тис. осіб у 2013 р. до 800 осіб у 2016 р., або у 13 раз, і зросли у 2017 р. до 2,5 тис. осіб. Це специфічні види туризму, попит на які суттєво залежить від соціально-економічного становища країни та рівня добробуту її населення.

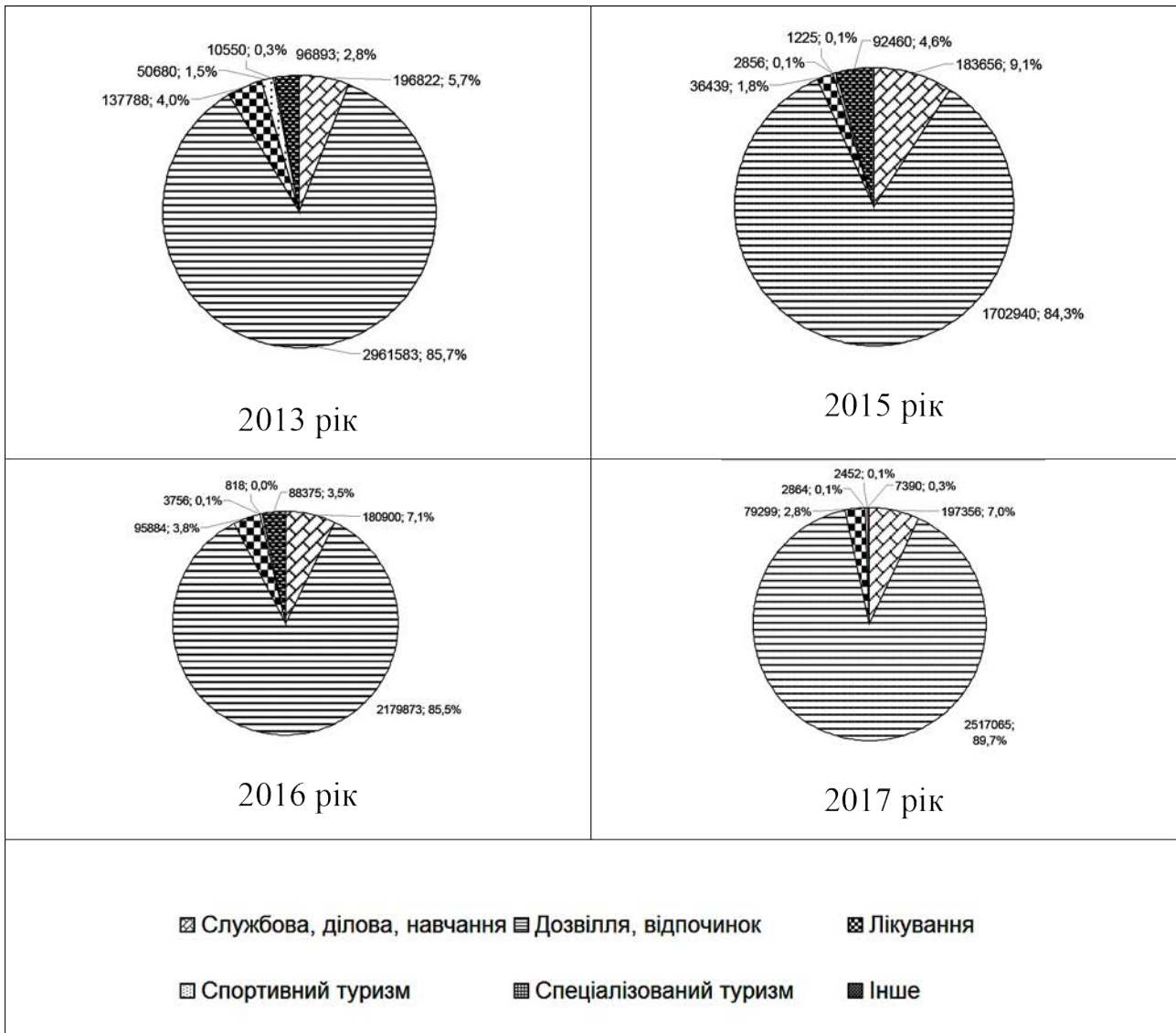
Незначні зміни торкнулися туристичних потоків зі службовою, діловою і навчальною метою. Кількість таких туристів зменшилась із 196 тис. у 2013 р. до 180 тис. у 2016 р. і знову зросла до попереднього показника у 2017 р. Поїздки зі службовою метою найменше залежать від суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації. У найбільш кризовому для розвитку туризму 2015 р. частка туристів, що подорожували з такою метою, навіть зросла з 6% до 9% по відношенню до 2013 р.

Найбільша кількість туристів спрямовували свої поїздки на відпочинок – від майже 3 млн. у 2013 р. до 1,7 млн. у 2015 р. і з подальшим ростом до 2,5 млн. у 2017 р., що у загальній кількості туристів становить 84–90%. З покращенням соціально-економічної ситуації частка таких туристів зростає швидше, ніж інших категорій.

Рис. 1. Кількість обслугованих туристів в Україні (складено за (Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень, 2014; Туристична діяльність в Україні у 2015 році: статистичний бюлетень, 2016; Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник, 2018))

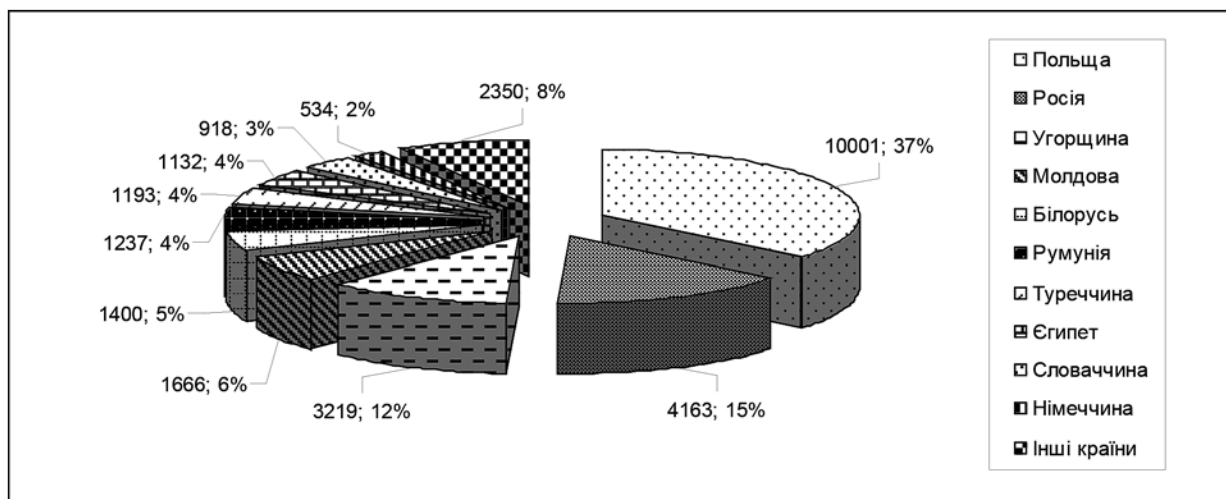
Рис. 2. Розподіл туристів в Україні, обслугованих туроператорами та турагентами, за метою поїздки та видами туризму (складено за (Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень, 2014; Туристична діяльність в Україні у 2015 році: статистичний бюлетень, 2016; Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник, 2018))

Аналізуючи виїзні потоки з України до інших країн світу, слід зазначити, що їх обсяги у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. зросли на 5,2%. Найчастіше громадяни України відвідують прикордонні країни: Польщу, Росію, Угорщину, Молдову, Білорусь, Румунію, Словаччину, на частку яких припадає майже 80% вибуттів (рис. 3). У 2018 р. зменшилась частка відвідувачів Росії (на 4,9%), Ізраїлю (на 4%), Молдови (на 0,9%). Найбільше зросли туристичні потоки до Італії (на 65,5%), Німеччини (55,1%), Єгипту (54,3%), Кіпру (43,2%).

В'їзні потоки до України у 2018 р. зменшились на 1,5% у порівнянні з 2017 р. Лідерами за кількістю відвідування України також тра-

диційно є прикордонні країни: Молдова, Білорусь, Росія, Польща, Угорщина, Румунія, Словаччина, на частку яких припадає понад 80% вибуттів (рис. 4). Проте у 2018 р. найбільше скоротились туристичні потоки з прикордонних країн: зі Словаччини (на 14,3%), Угорщини (13,6%), Румунії (6,6%). При цьому найбільше зросла частка відвідувачів з «далекого» зарубіжжя: з Великобританії (на 47,3%), Китаю (38,8%), Литви (23,4%), Ізраїлю (21,7%), США (19,7%), Чехії (16,0%), Італії (15,4%), Німеччини (13,3%).

У регіональному розрізі найбільша кількість суб'єктів туристичної діяльності (923, або 27%) зареєстровані у м. Києві (рис. 5). Тому

Рис. 3. Країни, до яких найчастіше подорожують громадяни України, 2018 р., тис. осіб
(складено за (Інформація щодо відвідування України іноземцями та виїзду громадян України за кордон (2015-2018 роки), 2018))

й кількість обслугованих ними туристів та доходи від надання туристичних послуг найбільші саме у столичному регіоні. Туроператорами, турагентами та суб'єктами, що здійснюють екскурсійну діяльність, зареєстрованими у м. Києві, у 2017 р. було обслуговано понад 2 млн. туристів, що складає 71% усіх туристів, обслугованих цими суб'єктами в Україні, та отримано доходи від надання туристичних послуг у обсязі 17,4 млрд. грн., або 92% відповідних доходів по Україні.

Такі диспропорції між кількістю суб'єктів туристичної діяльності кількістю обслугованих ними туристів та доходами від надання туристичних послуг свідчать про те, що у столичному регіоні сконцентровані переважно потужні туроператори (63% туроператорів України), які обслуговують як вітчизняних, так і зарубіжних туристів (Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник, 2018).

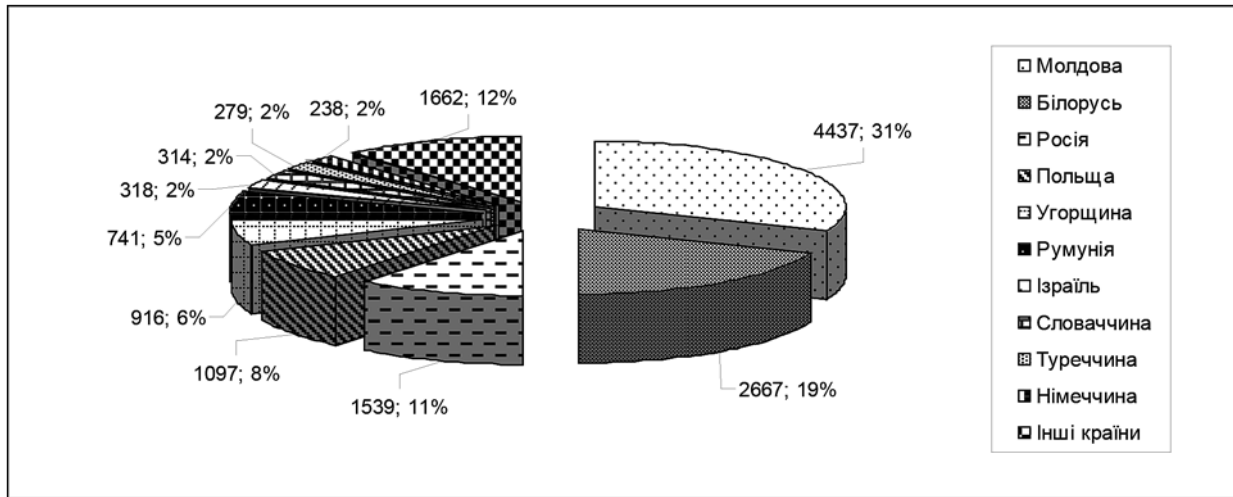
Крім Києва, найбільша кількість суб'єктів туристичної діяльності функціонує у Дніпропетровській (325), Львівській (282), Одеській (264), Харківській (263) областях (рис. 5). Це регіони або з потужними туристсько-рекреаційними ресурсами (Львівська, Одеська області), або економічно розвинені регіони з порівняно великою чисельністю населення (Дніпропетровська, Харківська області). Ці області також відзначаються порівняно високими показниками кількості обслугованих туристів, проте за загальним обсягом доходів від надання туристичних послуг Дніпропетров-

ська і Харківська області поступаються Івано-Франківській і Херсонській областям, а за обсягом середніх доходів від одного туриста – більшості регіонів України.

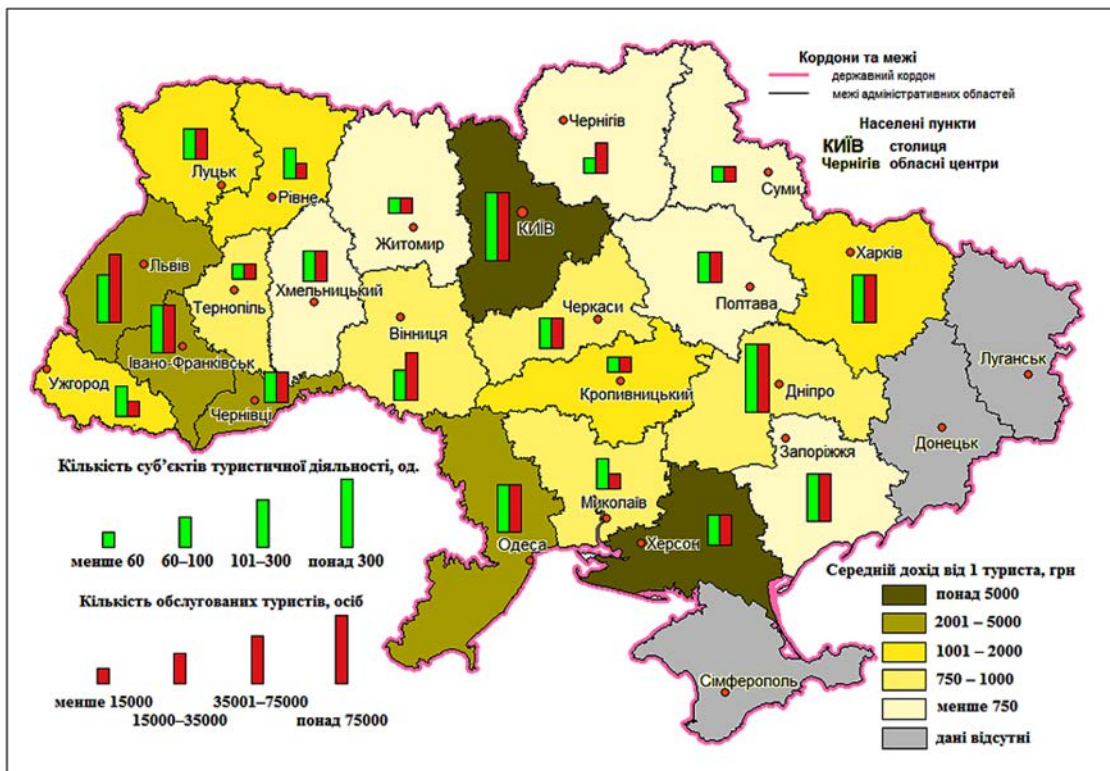
Значна кількість суб'єктів туристичної діяльності і, відповідно, загальні доходи від надання туристичних послуг характерні також для Запорізької, Київської, Івано-Франківської областей, проте найвищі доходи від одного туриста отримують суб'єкти туристичної діяльності Херсонської області (9750 грн.), м. Києва і Київської області (понад 8600 грн.), Івано-Франківської (понад 3800 грн.), Чернівецької (2600 грн.), Одеської (понад 2400 грн.) та Львівської (понад 2300 грн.) областей (рис. 5).

Найменшою економічною ефективністю відзначається функціонування суб'єктів туристичної діяльності Чернігівської, Хмельницької та Запорізької областей, доходи від одного туриста у яких становлять 500–700 грн. за рік.

У 2018 р. сума податкових платежів від юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, які здійснюють туристичну діяльність, склала 4,222 млрд. грн., що на 20,7% більше, ніж у 2017 р. Найбільше зростання суми сплати податків суб'єктами підприємницької діяльності туристичної сфери у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. відбулось: у Закарпатській (на 33%), Львівській (на 27%), Полтавській (на 26%), м. Київ (на 25%), Волинській (на 24%) та Кіровоградській (на 24%) областях. До регіонів України з найбільшими обсягами надходжень від сплати податків суб'єктами туристичної діяльності у 2018 р. увійшли:

Рис. 4. Країни, громадяни яких найчастіше відвідують Україну, 2018 р., тис. осіб
(складено за (Інформація щодо відвідування України іноземцями та виїзду громадян України за кордон (2015–2018 роки), 2018)

Рис. 5. Показники туристичної діяльності в регіонах України станом на 2017 р.
(складено за (Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник, 2018)

м. Київ – 136,8 млн. грн. (32,3% від загальної суми), області: Львівська – 447,4 млн. грн. (10,6%), Одеська – 287,6 млн. грн. (6,8%), Дніпропетровська – 235,2 млн. грн. (5,6%), Харківська – 195,4 млн. грн. (4,6%) (Інформація щодо фінансово-економічних показників

сфери туризму та курортів (2016-2018 роки), 2018). Перелік цих регіонів повністю відповідає групі регіонів-лідерів за кількістю суб'єктів туристичної діяльності і частково – групі регіонів за обсягами доходів від надання туристичних послуг.

Висновки з проведеного дослідження.

Проведене дослідження дає можливість зробити такі висновки:

1. На розвиток туристичної діяльності в Україні за останні 5 років безпосередньо вплинули анексія Криму, бойові дії на Донбасі та економічна криза, зумовлена агресією Російської Федерації. Саме ці чинники призвели до незначного зростання виїзних туристичних потоків та стрімкого скорочення в'їзних.

2. У структурі туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності в Україні, за метою поїздки та видами туризму, також відбулися зміни. На фоні різкого зменшення кількості туристів у 2015 р. та її зростання у 2016–2017 рр. найбільше скоротилась частка спортивного і спеціалізованого туризму, зростає частка подорожей з метою відпочинку, на які припадає до 90% туристів.

3. У географічній структурі туристичних потоків близько 80% прибуттів і вибуттів припадає на сусідні країни, проте зростає частка країн «далекого» зарубіжжя як у структурі в'їзних, так і виїзних потоків.

4. Існують суттєві регіональні диспропорції у розміщенні суб'єктів туристичної діяльності в Україні. Лідером у наданні туристичних послуг є м. Київ, де зосереджено понад 1/4 суб'єктів туристичної діяльності, які обслуговують понад 70% туристів, що дає понад 90% усіх доходів від надання туристичних послуг в Україні. Найвища концентрація туристичної діяльності (кількість суб'єктів туристичної діяльності, кількість обслугованих туристів, доходи від надання туристичних послуг) характерна для регіонів із значними туристсько-рекреаційними ресурсами та потужним економічним потенціалом.

5. У перспективі покращення соціально-економічного становища в Україні буде сприяти активізації як внутрішнього туризму, так і в'їзних та виїзних туристичних потоків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспала, О.А. (2017). Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туристичного ринку в Україні. *Економіка: реалії часу*, 6(34), 9–17. [Bespala, O.A. Current state, problems and prospects for the development of the tourist market in Ukraine. *Economics: time realities*, 6(34), 9–17 (In Ukrainian)].

2. Білоцерківський, О.Б. (2018). Сучасний стан і перспективи розвитку міжнародного туризму в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія Економічні науки*, 28(2),

170–173 [Bilotserkivskiy, O.B. (2018). Current state and development prospects of international tourism in Ukraine. *Scientific Journal of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, 28(2), 170–173 (In Ukrainian)].

3. Інформація щодо відвідування України іноземцями та виїзду громадян України за кордон (2015–2018 роки) (2018). Київ: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. doi: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika> (дата звернення: 20.04.2019) [Information on foreigners visiting Ukraine and departure of Ukrainian citizens abroad (2015–2018 years) (2018). Kyiv, Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. doi: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika> (дата звернення: 20.04.2019) (In Ukrainian)].

4. Інформація щодо фінансово-економічних показників сфери туризму та курортів (2016–2018 роки). (2018). Київ: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. doi: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika> (дата звернення: 20.04.2019). [Information on financial and economic indicators of tourism and resorts (2016–2018 years). Kyiv, Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. doi: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika> (дата звернення: 20.04.2019) (In Ukrainian)].

5. Мігущенко, Ю.В. (2016.) Тенденції розвитку туристичної галузі України в умовах політико-економічної нестабільності. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи»*. Львів: МАУП. [Mihushchenko, Yu.V. (2016.) Trends in the development of the tourist industry of Ukraine in the conditions of political and economic instability. *Materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference "Actual problems of economy and management in a systemic crisis"*. Lviv: MAUP (In Ukrainian)].

6. Парфіненко, А.Ю. (2015). Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 126(1), 12–23. [Parfinenko, A.Yu. (2015). International tourism in Ukraine: Geopolitical aspects of a global phenomenon. *Actual problems of international relations*, 126(1), 12–23 (In Ukrainian)].

7. Погуда, Н.В., & Розметова, О.Г. (2018). Сучасний стан туристичного ринку України: оцінка та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*, 10. doi: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6608>. 10.32702/2307-2105-2018.10.57 (дата звернення: 20.04.2019) [Pohuda, N.V., & Rozmetova, O.H. (2018). The modern state of the tourist market: estimation and prospects of development. *Efektivna ekonomika*, 10. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6608>. doi: 10.32702/2307-2105-2018.10.57 (дата звернення: 20.04.2019) (In Ukrainian)].

8. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. (2017). Розпорядження Кабінету Міністрів України № 168-р. від 16 березня 2017 р. Київ. doi : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249826501> (дата звернення: 20.04.2019). [On approval of the Tourism Development and Resorts Strategy for the period up to 2026. (2017). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 168-p. March 16, 2017. Kyiv. doi : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249826501> (дата звернення : 20.04.2019) (In Ukrainian)].

9. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень. (2014). Київ : Державна служба статистики України. doi : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 20.04.2019). [Tourist activity in Ukraine in 2013: statistical bulletin. (2014). Kyiv : State Statistics Service of Ukraine. doi : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 20.04.2019) (In Ukrainian)].

10. Туристична діяльність в Україні у 2015 році: статистичний бюлетень. (2016). Київ : Державна служба статистики України. doi : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 20.04.2019). [Tourist activity in Ukraine in

2015: statistical bulletin. (2016). Kyiv : State Statistics Service of Ukraine. Doi : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 20.04.2019) (In Ukrainian)].

11. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник. (2018). Київ : Державна служба статистики України. Doi : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf. (дата звернення: 20.04.2019). [Tourist activity in Ukraine in 2017: statistical bulletin. (2018). Kyiv : State Statistics Service of Ukraine. doi : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm (дата звернення: 20.04.2019) (In Ukrainian)].

12. Фаринюк, Н.В., & Наумова, М.А. (2017). Статистичний аналіз ринку туристичних послуг України. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*, 1(9), 127–131. [Faryniuk, N.V., & Naumova, M.A. (2017). Statistical analysis of the tourist services market in Ukraine. *Bulletin of Student Scientific Society*, 1(9), 127–131 (In Ukrainian)].

Стаття надійшла до редакції 29.05.2019